

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۰۹

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰

مدیریت و ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران

رشید دانش^۱، رضا یکدست^۲

چکیده

بازدارندگی راهبردی است که طی آن یک قدرت، از تهدید به انتقام‌گیری برای ممانعت از حمله دشمن استفاده می‌کند. بازدارندگی به معنای این نیست که شما لزوماً از تسلیحات استفاده نمایید؛ بلکه یکی از ابعاد مهم بازدارندگی جنبه مدیریتی و روانی آن است. همین قدر که قابلیت‌های ایران در جهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد، آثار خودش را در نظام بین‌الملل می‌گذارد، ولی این کافی نیست. به خاطر این که جمهوری اسلامی ایران برای پیشبرد اهداف و آرمان‌های انقلاب، نیاز به قدرت بازدارندگی در سطح بالا دارد و بایستی از هر دو نوع بازدارندگی یعنی متقارن و نامتقارن با توجه به تهدیدهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برخوردار و آنها را مدیریت کند. این پژوهش به دنبال شناسایی ابعاد و مولفه‌های ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران و مدیریت آن بوده و تلاش می‌کند تا با ارائه نتایج صحیح به ارتقا ادبیات موجود کمک کند. این مطالعه بینش‌های ارزشمندی در ارتباط با مکانیسم‌هایی ارائه می‌دهد که از طریق آن می‌تواند عملکرد مطلوب کشور را در قدرت بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران افزایش دهند. از این رو این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است و بر اساس پرسش پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی انجام شده است.

کلمات کلیدی: بازدارندگی، اصول بازدارندگی، ارتقاء قدرت، مدیریت دفاعی

^۱ مدرس دانشگاه افسری امام علی (ع) daef1300@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزش و مدرس دانشگاه افسری امام علی (ع)، نویسنده مسئول reza13710320@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

استراتژی بازدارندگی ایران در بعد از انقلاب اسلامی با تغییراتی نسبت به قبل همراه شد و اکنون استراتژی نظامی ایران براساس بازدارندگی دفاعی همه جانبه است. منظور از بازدارندگی همه جانبه، استفاده از بازدارندگی متقارن و غیر متقارن است. دلیل این امر نیز به اعتقاد بعضی از تحلیلگران آن است که ماهیت تهدیداتی که ایران در محیط امنیتی پیرامونی خودش و در سطح بین المللی با آنها رو بروست، از هردو طیف است؛ یعنی برخی از این تهدیدات سنتی متقارن است، قسمت دیگری از این تهدیدها نیز تهدیدات نامتقارن به خود گیرد. منظور از دفاعی در این استراتژی نیز این است که همان گونه که ایران بارها اعلام کرده است، جمهوری اسلامی ایران به دنبال تهاجم به هیچ کشوری نیست و عمده تسلیحاتی که نظام سیاسی ایران آنها را طراحی و آزمایش نموده و یا ساخته دارای ویژگی تدافعی بوده نه تهاجمی (قهرمانپور، ۱۳۹۸: ۲۵). بازدارندگی به معنای این نیست که شما الزاماً از تسلیحات استفاده نمایید؛ بلکه یکی از ابعاد مهم بازدارندگی جنبه روانی آن است. همین قدر که قابلیت‌های ایران در جهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد، آثار خودش را در نظام بین الملل می‌گذارد (عسگرخانی، ۱۳۹۷: ۳۵). به اعتقاد برخی محققان با توجه به حضور قدرتهای فرامنطقه‌ای به ویژه آمریکا در خاورمیانه و مجاور مرزهای ایران و نیز وجود اسرائیل متحد استراتژیک آن در منطقه، جمهوری اسلامی ایران می‌بایست از سیستم‌های بازدارندگی دفاعی شبکه‌ای و غیرمستقیم منطقه‌ای استفاده و آن صحنه‌ها را به طور عالی مدیریت کند؛ زیرا به لحاظ عدم تقارن استراتژیک مابین قدرتهای مداخله‌گر مقابل و ایران، سیستم بازدارندگی مستقیم و متقابل امکان دارد خطر ساز باشد. (قاسمی، ۱۳۹۸: ۱۵۰)

حضور در هر عرصه‌ای نیازمند شناخت ابعاد، دامنه و مؤلفه‌های موثر بر آن عرصه است به عبارت دیگر، حضوری که با شناخت و آگاهی صورت گیرد، می‌تواند صحنه و فضای حاکم بر محیط مورد نظر را به روشنی و به وضوح به تصویر و ترسیم بکشد و هر بازیگر و عنصری که بتواند به سطح بالاتری از شناخت دست یابد، بیشتر از رقبای خود از وضعیت صحنه آگاهی خواهد یافت و در مقابل بازیگران ناتوان، کمتر از این امر بهره‌مند خواهند شد، و همچنین هر کشوری برای دفاع از خود و برقراری امنیت پایدار در قلمرو سرزمینی خود نیازمند به ایجاد قوای نظامی و در کنار آن اتخاذ یک راهبرد بازدارندگی اثربخش و کارآمد در مقابل تهاجم دشمنان می‌باشد. جمهوری اسلامی ایران به علت داشتن موقعیت منحصر به فرد ژئوپلیتیکی

و همچنین ایستادگی در مقابل استکبار جهانی و دفاع از مظلوم در برابر ظالم، و نه گفتن به قدرت‌های بزرگ یعنی آمریکا، همیشه مورد تهدید زورگویان و دشمنان قسم خورده خود بوده و خواهد بود، لذا ارتقاء قدرت بازدارندگی همه جانبه دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای حفظ دستاوردهای انقلاب و صدور آن به سایر کشورها یک اصل در مدیریت دفاعی به حساب می‌آید.

اهمیت و ضرورت تحقیق

در خصوص اهمیت این تحقیق بایستی اذعان نمود که؛ راهبرد نظامی و دفاعی جمهوری اسلامی ایران دفاع همه جانبه از منافع ملی کشور و آرمان‌های انقلاب اسلامی از جمله دفاع از مظلومین جهان در مقابل مستکبرین و مقابله با تهدیدات قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است بدون تردید موقعیت ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران که پل اتصال سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا است و همچنین قرار گرفتن در منطقه کمربند شکننده با دیدگاه کوهن و واقع شدن در منطقه بیضی راهبردی انرژی (هارتلند جدید) با نظریه جفری کمپ، و دارا بودن اولین ذخایر گاز دنیا و سومین ذخایر نفت جهان، و همچنین مبارزه و مخالفت آرمانی با رژیم غاصب صهیونیستی، همواره مورد توجه و تهدید کشورهای قدرتمند جهان بلاخص آمریکا بوده و خواهد بود. دشمنی تمام عیار آمریکا با جمهوری اسلامی ایران و سابقه به کارگیری دکترین جنگ پیشگیرانه توسط آمریکا در افغانستان و عراق، ایجاد داعش در منطقه خاورمیانه و مسلح نمودن گروه‌های ضدانقلاب در چهار گوشه ایران مبین پرداختن به لزوم ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی و مدیریت و ارجاء این نوع قدرت بازدارندگی به کشورهای مقاومت می‌باشد.

و از آنجایی که عدم انجام این پژوهش ممکن است منجر به بروز غافلگیری راهبردی گردد، در غیر این صورت می‌تواند:

- ۱- باعث عدم توجه مسئولین مختلف کشور به امر دفاع شود.
- ۲- باعث نبود ابعاد، مولفه و شاخصه‌های مشخص و استاندارد برای ارزیابی قدرت بازدارندگی کشور شود.
- ۳- باعث مطالبه‌گری نامناسب در موضوع از طرف مردم به علت عدم آگاهی از ابعاد آن وجود داشته باشد.

۴- باعث عدم به‌روزرسانی مؤلفه‌های قدرت بازدارندگی و مدیریت آن می‌شود.

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق:

مهم‌ترین هدف این پژوهش پرداختن به لزوم ارتقاء و مدیریت آن می‌باشد.

هدف‌های فرعی تحقیق

۱- ابعاد، مولفه و شاخصه‌های قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی

ایران

۲- بررسی اصول بازدارندگی

۳- بررسی مدیریت قدرت باز دارندگی

فرضیه تحقیق:

از آنجایی که این پژوهش به دنبال فهم، کشف ابعاد لزوم ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران و مدیریت آن می‌باشد و به دنبال آزمون نظریه خاصی در قالب فرضیه تحقیق نیست لذا فرضیه‌ای در این پژوهش متصور نیست.

سوال‌های تحقیق

سؤال اصلی: ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران و

مدیریت آن چگونه باید باشد؟

سؤال فرعی:

۱- ابعاد، مولفه و شاخصه‌های قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی

ایران کدامند؟

۲- اصول بازدارندگی چیست؟

۲- مدیریت قدرت باز دارندگی چگونه باعث افزایش این مولفه خواهد شد؟

پیشینه تحقیق

پیش از آن که پژوهش‌گر به جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل درباره‌ی ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران و مدیریت آن بپردازد. پژوهشگر به جمع‌آوری گسترده منابع مرتبط در این زمینه پرداخت و از میان آنان، چهار منبع بسیار جامع و معتبر برای مطالعات زمینه‌ای، جمع‌آوری داده‌های اولیه و پیدا کردن درکی متناسب از موضوع انتخابی و زمینه‌های مرتبط با آن و پژوهش‌هایی که تاکنون در این زمینه‌ها انجام شده است، برگزید. از مجموع ۴۵ مقاله در مرحله اول که با کلید واژگان ذکر شده در پایگاه‌های یاد شده به دست آمدند، با توجه به این که در این مرحله حذف مقالات غیر مرتبط با موضوع مطالعه و معیارهای ورود و خروج مدنظر بود ۲۵ عنوان وارد مرحله بعد شدند و پس از استخراج منابع و نتایج مورد نیاز و حذف ۲۱ مقاله فاقد ارتباط مستقیم برای گزینش نهایی مقاله، در نهایت ۴ مقاله مرتبط با هدف مطالعه بودند مورد بررسی قرار گرفتند.

در این قسمت به بررسی پیشینه تحقیق در جدول شماره یک که به صورت فهرستی از نویسندگان و عنوان پژوهش و سال انتشار و نوع مطالعه مورد نظر و همچنین به نتایج کلی تحقیق می‌پردازیم:

جدول شماره یک

ردیف	نویسندگان	عنوان مقاله/کتاب	سال انتشار	نوع مطالعه	نتایج کلی
۱	عباس فلاح غلامعلی مرادی	مولفه‌های اثرگذار در طراحی الگوی بازدارندگی همه جانبه مبتنی بر قدرت نرم ج ۱۱	۱۴۰۱	پژوهشی	با بهره‌گیری مطلوب و موثر از مولفه‌های تعیین شده در حوزه‌های مذکور می‌توان بازدارندگی نرم را در چارچوب بازدارندگی همه جانبه دنبال نمود. برای این مهم‌تر است. مولفه‌های اثرگذار در ایجاد بازدارندگی مذکور را مورد توجه قرار داد. از جمله این که از منابع مذکور در جهت ایجاد اعتماد، شفافیت و همکاری با همسایگان، شبکه‌سازی و تقویت جریان ائتلافی در سطح بین‌الملل، تقویت موازنه‌سازی و

اتحادها، برقراری روابط دفاعی دو و چندجانبه و تقویت دیپلماسی دفاعی، متقاعدسازی طرف مقابل (قدرت دیپلماسی یا بازدارندگی سیاسی) و انتقال پیام برای انتقال تهدید در پرتو القای تصویری از یکسان بودن و همانندی امنیت خود سود جست.					
واکاوی ابعاد و مولفه‌های قدرت نیروی دریایی ج ۱۱ بر اساس پنج بعد قابلیت‌های نیروی انسانی، عملیاتی، موقعیت جغرافیایی، اطلاعاتی و قدرت نرم و پشتیبانی در راستای احصاء کارکرد و قابلیت آن‌ها در ایجاد بازدارندگی، مساله‌ای است که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است.	پژوهشی	۱۳۹۹	واکاوی ابعاد و مولفه‌های قدرت نیروی دریایی ج ۱۱ در بازدارندگی	عباسعلی سلمانی	۲
این تحقیق نشان می‌دهد تسلیحات و سامانه‌های موشکی با ویژگی‌های مختلف ازجمله تثبیت و تقویت مولفه عمق راهبردی، آسیب‌پذیری قدرت‌های بزرگ و پیشبرد برنامه‌های فضایی بهترین تسلیحات در جهت ایجاد بازدارندگی و موازنه در برابر رقبا از سوی ایران محسوب می‌شود.	پژوهشی	۲۰۲۰	ویژگی‌های راهبردی و قدرت بازدارندگی تسلیحات موشکی با تمرکز بر جمهوری اسلامی ایران	علیرضا زمانیان حسین‌تاج‌آبادی ابراهیم متقی	۳
اولین هدف این مقاله، رفع ناکارآمدی نظریه سنتی بازدارندگی است.	پژوهشی	۱۳۹۱	بازسازی مفهومی نظریه بازدارندگی منطقه‌ای و طراحی الگوهای آن بر اساس نظریه‌های چرخه قدرت و شبکه	فرهاد قاسمی	۴

برای بررسی بهتر موضوع، دیدگاه‌های بازدارندگی، نظریه پردازان و بزرگان این حوزه را بیان می‌کنیم:

الف - برنارد برودی

برنارد برودی به عنوان اولین و مهم‌ترین نظریه‌پرداز بازدارندگی در دوران جنگ سرد است. به نظر وی تهدید اعلام شده در بازدارندگی باید از تأثیری تعیین‌کننده برخوردار باشد، هیچ خللی در آن راه نیابد و حداقل ضمانت اجرای آن مبهم نباشد. به نظر وی، تهدید بازدارنده

موجب می‌شود تا هزینه‌های اقدام نخست بیش از منافع آن جلوه کند، در نتیجه از هر گونه اقدام خطرناک خودداری خواهد شد. بنابر اعتقاد برنارد برودی، یک کشور برای اطمینان از سیاست بازدارندگی باید از توان ضربه‌ی دوم برای تضمین بقای خود و شکست‌دادن طرف مقابل آسوده خاطر باشد. (لطفیان، ۱۳۹۶: ۲۲۰)

ب- هنری کیسینجر

وی درباره‌ی بازدارندگی می‌گوید: هر چند بازدارندگی سیاست مسلط نظامی است، اما بیشتر از هر چیز وابسته به ملاک‌های روانی می‌باشد. در این سیاست، سعی می‌شود تا تصور خطرهای تحمل‌ناپذیر، طرف مخالف را از ارتکاب به عمل باز دارد. پیروزی این سیاست بستگی به آگاهی کامل از محاسبات طرف مخالف نسبت به حيله‌ای که جدی گرفته شود، دارد. (مشیرزاده، ۱۳۹۰: ۷۶)

ج- والتر میلیس:

به نظر وی درحالی که ترس از اقدامی غیر عقلانی می‌تواند بازدارندگی را تقویت کند، عقلانیت بیش از حد ممکن است به جنگ ناخواسته‌ای منجر شود، و آن هنگامی است که یکی از طرفین عاقل با اعتقاد راسخ به مجبور بودن طرف مقابل به عقب‌نشینی، بحرانی را شروع کرده یا تصمیم بگیرد قاطعانه ایستادگی کند، حال آن‌که محاسبه‌ی طرف مقابل این است که می‌تواند به آخرین حرکت بی‌خطر دیگر دست بزند، چرا که طرف اول را برای عقب‌نشینی به اندازه‌ی کافی عاقل می‌پندارد. (مشیرزاده، ۱۳۹۲: ۱۱۲)

د - حسین سلامی:

سلامی بر این باور است که الگوهای بازدارندگی به دو شکل متقارن و نامتقارن وجود دارند. بازدارندگی متقارن^۱ بر اساس توازن قدرت یا موازنه فیزیکی قدرت صورت می‌پذیرد، در صورتی که در بازدارندگی نامتقارن^۲ موازنه وحشت اساس توازن خواهد بود. در شرایطی که بازدارندگی بر پایه خطوط متقارن شکل بگیرد، در این صورت توازن فیزیکی قدرت مثل موازنه هسته‌ای بین کشورهای آمریکا و شوروی در دوران جنگ سرد، مورد هدف قرار می‌گیرد. اما وقتی از

۱ Symmetrical Deterrence

۲ Asymmetrical Deterrence

الگوها، روش‌ها و سخت‌افزارهای ناهمگون، ناهمجنس و متفاوت استفاده می‌شود، بازدارندگی از نوع نامتقارن خواهد بود. در بازدارندگی متقارن تانک در مقابل تانک، ناو در مقابل ناو، هواپیما در مقابل هواپیما و در دکتترین، قواعد کلاسیک در مقابل قواعد کلاسیک قرار می‌گیرد و چنین تفکری، تفکر متقارن است، چون چارچوب تفکر، استفاده از قواعد و روش‌های رایج است ولی در چارچوب تفکر نامتقارن، به جای اینکه فیزیک قدرت در مقابل فیزیک قدرت قرار گیرد، از قرار دادن نقاط قوت خودی در مقابل ضعف دشمن استفاده می‌گردد. نمونه بارز این نوع بازدارندگی، رویارویی حزب... در مقابل رژیم صهیونیستی است. (سلامی، ۱۳۸۵: ۶۴)

۵ - قاسمی: بازدارندگی منطقه‌ای و مدل‌های آن بر اساس اجزا و حوزه‌های تشکیل دهنده منطقه شکل می‌گیرد. منطقه واحدهای خاصی تحت عنوان واحدهای مداخله‌گر، تحت‌الحمايه، واحدهای ناراضی منطقه‌ای و مداخله‌گران رقیب را به عنوان کارگزاران بازدارندگی مطرح می‌کند و محیط‌های راهبردی خاصی را به عنوان محیط شکل دهنده سیستم بازدارندگی پدیدار می‌سازد. از تعامل این دو یعنی کارگزاران و محیط، سیستم‌های مختلف بازدارندگی به وجود می‌آیند اما با توجه به واقعیت‌های تجربی، به نظر می‌رسد، مدل‌های بازدارندگی یک‌جانبه و گسترده از طرف مداخله‌گر و بازدارندگی غیرمستقیم و شبکه‌ای از ناحیه قدرت‌های درون منطقه‌ای در مقابل مداخله‌گر، مدل‌هایی هستند که در امور منطقه‌ای سیاست خارجی واحدهای منطقه‌ای، از کارآمدی برخوردار خواهند بود. (قاسمی، ۱۳۸۸: ۵۸) مدل بازدارندگی منطقه‌ای از کنش متقابل بین واحدهایی شکل می‌گیرد که در بیشتر مواقع از قدرت نامتقارن با یکدیگر برخوردارند. به عبارتی از آنجا که منطقه همیشه از جزیی به نام مداخله‌گر برخوردار بوده و مداخله‌گر نیز از قدرت‌های بزرگ سیستم بین‌المللی است، بنابراین در بیشتر مواقع می‌توان نوعی عدم تقارن قدرت نظامی را در مدل بازدارندگی منطقه‌ای میان قدرت مداخله‌گر و قدرت ناراضی منطقه‌ای مشاهده نمود. (همان ۱۳۹: ۶۱)

روش تحقیق

تحقیق حاضر به دنبال شناسایی ابعاد و مولفه‌های ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی همه جانبه جمهوری اسلامی ایران و مدیریت آن بوده و تلاش می‌کند تا با ارائه نتایج صحیح به ارتقا ادبیات موجود کمک کند. این مطالعه بینش‌های ارزشمندی در ارتباط با مکانیسم‌هایی ارائه می‌دهد که از طریق آن می‌توانند عملکرد مطلوب کشور را در جمهوری اسلامی ایران افزایش دهند. از این رو این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است و بر اساس پرسش پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی انجام شده است.

روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها

در این تحقیق داده‌های لازم با استفاده از روش کتابخانه‌ی علمی و تخصصی شامل کتب، مقالات علمی و پژوهشی جمع‌آوری شده است.

گردآوری داده‌ها بر اساس مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با مشارکت ۱۰ نفر از مدیران و کارکنان دانشگاهی، متخصصان و اعضای هیئت علمی دانشگاه افسری امام علی (ع) که با نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند، انجام گرفت. انتخاب افرادی که غنی از دانش و تجربه در حیطه موضوع پژوهش باشند، مورد تاکید پژوهشگران بود. لذا در جهت دستیابی به هدف پژوهش ضرورت داشت که برای درک دانش و تجربیات شرکت‌کنندگان، دیدگاه‌های ذهنی آن‌ها مطالعه شود. پیش از مصاحبه هماهنگی‌های لازم انجام شد و مدت زمان مصاحبه ۳۰ دقیقه بود. مصاحبه تا اشباع نظری ادامه داشت تا آن‌جا که یافته جدیدی بدست نیامد و با تکرار گفته‌های مصاحبه‌شوندگان به پایان رسید. اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول شماره دو (۲) اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش

ردیف	سن	میزان تحصیلات	مدرک تحصیلی	سمت دانشگاهی	سابقه خدمت
کد ۱	۴۵	دکتری	مدیریت فناوری اطلاعات	هیئت علمی	۲۸
کد ۲	۳۵	دکتری	مدیریت دفاعی	هیئت علمی و ریاست	۲۳
کد ۳	۳۷	کارشناسی ارشد	مدیریت راهبردی	ریاست	۲۴
کد ۴	۴۳	کارشناسی ارشد	مدیریت دولتی	ریاست	۲۰
کد ۵	۴۲	دکتری	جنگال	معاونت	۱۸
کد ۶	۳۸	دکتری	مدیریت بحران	معاونت	۲۰
کد ۷	۵۶	دکتری	مدیریت استراتژیک	معاونت	۳۲
کد ۸	۳۱	کارشناسی ارشد	مهندسی بالگرد	معاونت	۲۶
کد ۹	۴۴	دکتری	سیاست گذاری عمومی	هیئت علمی	۲۸
کد ۱۰	۴۱	دکتری	جغرافیا	هیئت علمی	۱۷

مبانی نظری و مفهوم شناسی

بازدارندگی: بازدارندگی راهبردی است که طی آن یک قدرت، از تهدید به انتقام‌گیری برای ممانعت از حمله دشمن استفاده می‌کند. (کریمی، ۱۳۹۹: ۲۷۴) خیلی از کشورها راهبرد مستقلی ندارند همیشه همه را یکسان بشمارای بعضی‌ها کلاً امنیت را مثلاً تهدیدات خارجی را به دیگران واگذار کرده اند مثلاً کویت، فطر آنهایی که بدان معنی، بازدارندگی به تنهایی برایشان معنی ندارد مگر در یک ائتلاف بخواهند وارد بند بازدارندگی شوند ممکن است کشوری هم باشد خیلی تهدید نداشته باشد و سیاست بی طرفی را اتخاذ نماید مثل سوئیس، بعضی‌ها از جهت موقعیت جغرافیای در جایی هستند که تهدید ندارند مثل نپال در کوه‌های هیمالیا یعنی الزاماً اینطور نیست همه همچنین استراتژی داشته باشند ولی قاعداً کسی که دارای رقیب و دشمن و دارای تهدیدات است بایستی سطوحی از بازدارندگی را در راهبردش داشته باشد تا بتواند منافعش را تعقیب کند ممکن است بخواهد این رادر یک ائتلافی جور کند یادر یک پیمانی به کسی واگذار کند آنهم بازدارندگی است که توسط کس دیگری اعمال کند. (دکتر افشردی، ۹۴/۳/۶، داعا)

امنیت ملی: امنیت ملی، به مفهوم وجود شرایطی است که در آن افراد ملت از خطر هرگونه تهدیدی نسبت به تمامیت ارضی و استقلال کشور، وحدت کلی، نهادهای حکومتی، ثروت‌ها، اقتدار ملی، عقاید، مقدسات، مال، معیشت، حیثیت، ناموس، جسم، جان، حقوق اساسی و به طور کلی همه ارزش‌هایی که در گستره‌ی چتر منافع ملی قرار دارند، در چارچوب قوانین کشور به‌طور نسبی در بستر زمان در امان باشند. (تهامی، ۱۳۹۴: ۷۹)

تئوری نظریه‌ی بازدارندگی

بازدارندگی یکی از موضوعات روابط بین‌الملل می‌باشد که در هر دو حوزه‌ی استراتژی و دیپلماسی کاربرد دارد. بازدارندگی عبارت است از اقدام یا مجموعه‌ای از اقدامات که برای پیشی‌جستن از اقدامات خصمانه‌ی دشمن صورت می‌گیرد. تئوری بازدارندگی یعنی کوشش یکی برای اعمال نفوذ در دیگری تا او را از اقدام به عملی که متضمن خسارت یا هزینه‌ای برای اولی است باز دارد. (ام‌البوت، جفری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۹۶)

ویژگی‌های نظریه‌ی بازدارندگی

نظریه‌ی بازدارندگی دارای ویژگی‌هایی از قبیل قابلیت، اعتبار، ثبات و ارتباط می‌باشد. در ادامه به شرح هر یک از این ویژگی‌ها می‌پردازیم:

الف) قابلیت: این ویژگی به جنبه‌ی توانایی دولت‌ها در نظریه‌ی بازدارندگی مربوط می‌شود. یعنی توانایی وارد آوردن ضربه به مهاجم احتمالی به وسیله‌ی تجهیزات متعارف و غیرمتعارف. نیروی بازدارنده به جز مواردی که بلوف می‌زند، باید قادر باشد در صورت لزوم مجازات متناسب را برای طرف مهاجم به مرحله‌ی عمل درآورد. (امیدوارنیا، ۱۳۹۴: ۱۳۶)

ب) اعتبار: یعنی قبول واقعیت داشتن توانمندی و اراده‌ی لازم برای کاربرد آن، جهت بازداشتن مهاجم از تهاجم؛ به عبارتی بازدارندگی زمانی موثر است که توانایی کافی برای پاسخ به تهدید، وجود داشته باشد. (همان، ۱۳۹۶: ۱۴۵)

ج) ثبات: اگر برخورد به اندازه‌ی کافی شدید باشد، طرف‌های منازعه نه تنها باید بتوانند تصمیم به اجرای تهدید را به یکدیگر بفهمانند، بلکه باید رهبران دشمن را در مورد نیت خود، تحت تاثیر قرار دهند؛ یک نظام بازدارندگی موثر صرفاً به داشتن نیروی نظامی قدرتمند نیاز ندارد، بلکه یک قدرت بازدارنده‌ی موثر علاوه بر معتبر بودن، باید با ثبات هم باشد. (همان، ۱۳۹۶: ۱۵۳)

با این حال، بازدارندگی متقابل باثبات چیزی نیست که بتوان یک بار و برای همیشه به آن‌ها دست یافت. بروز تحولات جدید در حوزه‌های دفاع در برابر موشک‌های بالستیک، موشک‌های چند کلاهکی و برخی دیگر از حوزه‌های مهم تکنولوژی پیشرفته‌ی نظامی، نویسندگان را وادار ساخت تا طی دهه‌ی ۱۹۶۰م در مورد احتمال بی‌ثباتی مجدد وضعیت استراتژیک بین‌المللی، ابراز نگرانی کنند. (کالینز، ۱۳۸۰: ۲۵)

د) ارتباط: در نظریه‌ی بازدارندگی، جلوگیری از برخورد میان طرفین، به تبادل نظر صریح و ضمنی طرفین بستگی دارد. بنابراین لازم است دولت‌ها از طریق انتشار اعلامیه‌ی رسمی، ارسال پیام و اعلام برنامه‌های خود، نیت واقعی خود را در این زمینه آشکار کنند. بازدارندگی هنگامی مؤثر است که نیروی بازدارنده منظور خود را صریح و شفاف به اطلاع طرف مقابل برساند و معین کند در صورت مورد حمله قرار گرفتن دقیقاً چه عواقبی در انتظار مهاجم خواهد بود (ازغندی و روشندل، ۱۳۹۴: ۴۸)

عناصر نظریه‌ی بازدارندگی

و نظریه‌پردازان مختلف برای بازدارندگی عناصری را طرح کرده‌اند که با جمع‌بندی دیدگاه‌های مختلف در خصوص بازدارندگی، در اینجا به شش عنصر مشترک در میان این نظریات اشاره می‌شود:

۱. **شرایط عینی:** تکنولوژی تسلیحاتی نوین دائماً دست‌خوش تحولی پویاست، این امر از مسئله‌ی فنی میزان آسیب‌پذیری، یا آسیب‌ناپذیری سلاح‌های هسته‌ای حکایت می‌کند. برای تامین توان بازدارندگی، داشتن میزانی از توانایی‌های نظامی و تکنولوژیک لازم است و بدون آن، رسیدن به مرحله‌ی بعدی، که اثرگذاری در ذهن و باور طرف مقابل است، میسر نخواهد بود. (لطفیان، ۱۳۹۶: ۳۰)

۲. **شرایط ذهنی:** مقصود این است که محیط روانی طرفین بازدارندگی از نظر راهبردی، بسیار با اهمیت است، به عبارت دیگر، از نظر ذهنی کشور:
الف. باید آمادگی عملی ساختن تهدید را داشته باشد و کشور.

ب. نیز از نظر ذهنی اقناع شود که در صورت در پیش نگرفتن سیاست‌های هم‌گرا با کشور
الف، مورد حمله قرار خواهد گرفت. (همان، ۱۳۹۶: ۸۵)

۳. **شرایط خاص:** شرایط خاص ناظر بر ویژگی‌های خاص هر کشور است، به‌طوری که هر تهدیدی علیه هر کشور، نتیجه‌ی مشخصی را به بار نخواهد آورد، یعنی این‌که ممکن است کشوری در مقابل تهدیدهای سطح پایین‌تر نیز تسلیم شود درحالی‌که کشوری دیگر، در مقابل تهدیدات بسیار شدیدتر نیز سر تسلیم فرود نیاورد. (دوثرتی و جیمز، ۱۳۷۲)

۴. **مبادله‌ی اطلاعات:** برای حصول بازدارندگی، اطلاعات مربوط به شرایط عینی و ذهنی طرفین باید مبادله شود تا سطح آگاهی آنها افزایش یابد. (اشرفی‌ریزی و کاظم‌پور، ۱۳۸۸: ۱۶۵)

۵. **عدم توسل به زور:** براساس محاسبه‌ی عقلانی، حتی با وجود تهدید به اعمال زور، جنگی بین طرفین صورت نخواهد گرفت و صرفاً انجام تهدید، برای تامین هدف کارساز خواهد بود. (عسگرخانی، ۱۳۹۷)

۶. **عقلانیت طرفین:** مفهوم بازدارندگی بر این عقیده متمرکز می‌باشد که طرفین محاسبات خود را به صورت عقلانی انجام می‌دهند، بدیهی است که عقل در مقایسه با منافع به دست آمده، هزینه‌های گزاف را نمی‌پذیرد. (همان)

پویاشناسی بازدارندگی

در گستره‌ی امنیت ملی، بازدارندگی در مواضع مختلف، از رقابت‌های معمول زمان صلح گرفته تا جنگ‌های نامحدود با استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی، به کار می‌رود عملیات بازدارندگی برخلاف مبارزه‌ی منفی (passive avoidance)، مواردی نظیر تهدیدات، پیمان‌ها، یا آیین‌نامه‌ها را شامل می‌شود که لزوماً ماهیت نظامی ندارند و بر این اساس در صورتی که کشوری بدون مجوز به چنین اموری اقدام کند مستوجب تنبیه و اگر از آن اجتناب کند شایسته تشویق است. اجرای عملیات روانی علیه اراده‌ی دشمن، توانمندی‌های او را دست نخورده باقی می‌گذارد.

احتمال عدم موفقیت عوامل بازدارنده مسلماً وجود دارد. برای نمونه، در دهه‌ی ۱۹۵۰ هنگامی که نیروهای مسلح آمریکا انحصار سلاح‌های اتمی را در اختیار داشت، کمونیسم به منافع زیادی دست یافت؛ زیرا توانمندی‌های موجود به منظور جلوگیری از درگیری‌های شدید پیش‌بینی شده و برای پیشگیری از تجاوزات تدریجی کافی نبود. رژیم اسرائیل پس از آن که در سال ۱۹۴۸ اعلام موجودیت کرد مانورهای مکرری برای برتری نظامی‌اش به نمایش گذاشته و در پی بازدارندگی بود ولی دشمنان بی‌باک عرب او در تلاش‌هایی بی‌ثمر دو جنگ عمده‌ی (۱۹۶۷ و ۱۹۷۳) را به راه انداختند تا سرزمین از دست رفته را بازستانده، یک دولت اسلامی تشکیل دهند.

تشخیص علل دقیق موفقیت‌های ناشی از عوامل بازدارنده معمولاً بسیار مشکل یا غیرممکن است؛ زیرا در اغلب موارد خود، بازدارندگی از تهدیدات و تعهدات تعیین‌کننده‌تر. طرف‌های بازداشته شده احتمال دارد که هرگز قصد نداشته‌اند در اقدامات ممنوعه درگیر شوند و حتی ممکن است به این نتیجه رسیده باشند که به علت هزینه‌های بسیار بالا و یا اینکه صرفاً به این علت که عواید پیش‌بینی شده بسیار کم است از این کار امتناع ورزیده‌اند. هیچ طرف بازدارنده‌ای با قاطعیت نمی‌داند که چرا تروریست‌های انتحاری که از هیچ عمل تلافی‌جویانه‌ای هراس ندارند هیچگاه از سلاح‌های اتمی استفاده نکرده‌اند در حالی که بسیاری از آنها احتمالاً به این سلاح‌ها دسترسی داشته‌اند. (کالینز، ۱۳۸۱: ۱۲)

علل منازعه

هیچ راهی به‌عنوان بهترین گزینه برای جلوگیری از منازعات سیاسی، اقتصادی، روانی، فناورانه (تکنولوژیکی)، فرمانشی (سایبرنتیک)، یا نظامی وجود ندارد؛ زیرا ملی‌گرایی،

امپریالیسم، مناقشات حقوقی، اختلافات ایدئولوژیکی و مذهبی و زیست محیطی، زیاده‌طلبی، فقر، بی‌عدالتی و کینه‌جویی تنها تعداد کمی از علل بی‌شماری است که می‌تواند باعث منازعه و کشمکش شود. پنج علت به‌وجود آورنده‌ی منازعه که اشتراک چندانی با یکدیگر ندارند عبارتند از: (کالینز، ۱۳۸۱: ۱۶)

الف: ستیزه‌جویی بی‌اساس

این نوع ستیزه‌جویی از زمانی که جوامع روستایی و کشاورزی چندین هزار سال پیش برای اولین بار با هم درگیر شدند، علت رایج درگیری‌های مسلحانه بوده است. تلاش برای سلطه‌جویی، جاه‌طلبی‌های ارضی، برتری‌جویی فرهنگی، خودکفایی اقتصادی و طمع‌ورزی و یا ترکیبی از این عوامل در بسیاری از موارد موجب چنین جنگ‌هایی می‌شد. مواردی که قربانیان جنگ از نظر نظامی ضعیفند، یا از جهاتی برای مقامات آمادگی ندارند و یا ظاهراً متمایل به تسلیم شدن هستند عموماً فرصت‌هایی محسوب می‌شوند که [برای طرف متجاوز] بسیار وسوسه‌انگیزند. حملات تروریستی فراملی علیه اهدافی که در کشورهای بی‌طرف قرار دارند از نظر طبقه‌بندی در زمره‌ی مورد آخر قرار می‌گیرند.

ب: ستیزه‌جویی برنامه‌ریزی شده

جنگ‌های ناگهانی در پاسخ به تحریکات احتمالی زمانی شروع می‌شوند که یک یا چند طرف متخاصم معتقد باشند که جنگ مسلحانه گزینه‌ای قابل تحمل (و حتی مطلوب) برای حل و فصل مناقشات است. وجود سلاح‌های کشتار جمعی موجب شده است تا احساسات در این میان نقشی نداشته باشد در حالی که هنوز هم ریشه‌ی برخی ستیزه‌جویی‌های بین‌المللی خشم است و احتمالاً در آینده نیز چنین خواهد بود. پیوند خوردن برخی نارضایتی‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به یکدیگر به‌صورت واقعی یا تجسمی در بسیاری مواقع موجب شورش، کودتا و دیگر منازعات بین‌المللی می‌شود.

ج: جنگ‌های پیشگیرانه و پیشدستانه

آتش این نوع جنگ که گاهی اوقات «مقابله به‌مثل پیشگیرانه» نیز خوانده می‌شود زمانی شعله‌ور می‌گردد که مقامات سیاسی - نظامی یک طرف به این باور برسند که دیر یا زود رویارویی شدیدی رخ می‌دهد و در نتیجه احساس کنند که چیزی ندارند تا از دست بدهند و شاید هم تصور کنند که با پیشدستی در حمله، چیزی هم به‌دست می‌آورند. به‌منظور اجرای جنگ‌های پیشگیرانه، آمادگی‌های طولانی قبلی لازم است اما طرف‌هایی که مورد تهدید واقع

می‌شوند بدون هشدار قبلی پیش‌دستی می‌کنند تا از شدت حملاتی که از نظر آنها قریب‌الوقوع است بکاهند.

نگرانی‌های متقابل و تشدید شونده را می‌توان به صورت‌های زیر تجسم کرد: طرف «الف» که به انگیزه‌های طرف «ب» مظنون است، برای حمله آماده می‌شود. طرف «ب» گرچه رهبرانش در ابتدا چنین قصدی را در ذهن نمی‌پروراندند در پاسخ همان واکنش را نشان می‌دهد. بنابراین، نگرانی‌های طرف «الف» تشدید می‌گردد. این دور باطل زمانی متوقف می‌شود که خیال هر دو طرف آسوده شود یا یکی از آنها به دیگری حمله کند.

د: خطاهای فاحش

اشتباه در محاسبات، سو تفاهات، حوادث و سایر خطاهای فاحش گاهی باعث منازعات بیهوده‌ای می‌شوند. علل این اشتباهات از ارزیابی‌های کلی و برآوردهای اطلاعاتی نادرست تا فرضیه‌های غلط و هشدارهای نابهنگام، بلوف‌ها و رفتار غیرمنطقی متفاوت است. علایم مبهم و تردیدآمیزی که می‌توانند همراه کننده باشند نیز ممکن است آتش جنگ‌ها را شعله‌ور سازند. برای نمونه، هنگامی که نیروهای هیتلر در سپتامبر ۱۹۳۹ به لهستان حمله کرد او فکر نمی‌کرد که انگلستان و فرانسه اعلان جنگ کنند؛ زیرا هنگامی که وی گستاخانه ایالت راین (Rhineland) را مجدداً اشغال کرد (۱۹۳۶) و در سال (۱۹۳۸) اتریش و سپس سرزمین سود تن لند (Sudetenland) [در شمال جمهوری چک] را از آن خود کرد، هر دو کشور انگلیس و فرانسه به تمامی این موارد تن در داده بودند. "اگر صدام می‌دانست اگر به کویت حمله کند ممکن است ائتلاف بر علیه او درست شود و آمریکا می‌آید و جهان را بر علیه اش می‌کند قاعدتاً تصمیم دیگری می‌گرفت و اگر فکر می‌کرد به ایران حمله کند ایرانی‌ها منسجم می‌شوند و جلوش می‌ایستند به ایران حمله نمی‌کرد یا عربستان در حمله به یمن فکر می‌کرد پاکستان و مصر با نیروی نظامی و زمینی به کمکش می‌آیند لذا وارد جنگ شد این خطاهای محاسباتی است. ولی محاسبه می‌کرد که ایران وارد جنگ نمی‌شود، در این زمینه محاسباتش درست بود ما وارد جنگ نشدیم، اگر فکر می‌کرد که ایران وارد جنگ می‌شود که ممکنه به این راحتی تصمیم نگیرد او احساسش این بود که ایران برای یمن با او وارد جنگ نمی‌شود چون احساسش این بود که سوریه و عراق که برایش خیلی نزدیکتر بود به خاطر آنها وارد جنگ نشد پس برای یمن هم وارد جنگ نمی‌شود یک کمک‌هایی می‌کند ولی وارد جنگ نمی‌شود این قسمت از محاسباتش درست از آب درآمد و این که حوثی‌ها بعد از ۲ ماه کوتاه می‌آید و قضیه تمام می‌شود و شکست می‌خورند و برمی‌گردند به صعده و خلع

سلاح می‌شوند این محاسبه اشتباه بود این خطاهایی است که پیش می‌آید." (افشردی، ۹۴/۳/۶ دعا)

ه: منازعات تحریک‌آمیز

این منازعات، زمانی صورت می‌گیرند که یک کشور یا یک گروه ملی تعمداً با یک یا چند کشور دیگر درگیر می‌شود تا به مقاصد مورد نظر خود دست یابد. یک «چین» متخاصم با این امید که به عنوان تنها ابرقدرت جهان محسوب شود ظاهراً می‌توانست با استفاده از موشک‌های بالستیک حامل کلاهک‌های اتمی قابل پرتاب از زیردریایی که محل واقعی آنها عملاً قابل تشخیص نیست به آمریکا حمله کند و بحران جنگ سرد حاکم بر آمریکا و شوروی را تشدید نماید. در طی منازعات شدید بین آمریکا و عراق به خاطر برنامه‌های سلاح‌های میکروبی چند منظوره‌ی عراق، مقامات ایرانی با امید حذف دشمنان اصلی‌شان در بغداد می‌توانستند میکروب مخرب و ناقل سیاه زخم (anthrax) یا میکروب مسری آبله مرغان (Smallpox) را در واشنگتن دی.سی. پخش کنند. لزومی ندارد که فرآیند کاتالیز (Catalysis) به یک جنگ غیرمترقبه بینجامد. برای نمونه، عوامل رژیم اسراییل که وانمود می‌کردند جزء ضدغربی‌های دو آتشه هستند در تابستان ۱۹۵۴ در تاسیسات انگلیسی - آمریکایی در سرتاسر خاک مصر دست به خرابکاری زدند تا تلاش کنند که خروج قریب‌الوقوع نیروهای انگلیسی را از منطقه‌ی «سوئز» به تعویق بیندازند و از آشتی آمریکا با دولت جدید جمال عبدالناصر رییس جمهور مصر جلوگیری نمایند و از این راه موضع اسراییل را با هزینه‌ی طرف مقابل تقویت کنند (کالینز، ۱۳۸۱) "آن موقع که آمریکائی‌ها با عراق در گیر بود در سال ۱۹۹۰ یا ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰ عده‌ای در کشور ما می‌گفتند امروز ما باید به نفع عراقی‌ها با آمریکا بجنگیم و عده‌ای هم می‌گفتند اگر نمی‌تونیم مثل عراق علناً وارد جنگ بشویم به اسم عراقی‌ها به آمریکا ضربه بزنیم." (افشردی، ۹۴/۳/۶ دعا)

اصول بازدارندگی

نظریه‌پردازان و طراحانی که خواهان جلوگیری از وقوع هرگونه منازعه‌ای هستند در صورتی که از اصول محکمی برای هدایت تحقیق خود استفاده کنند و نتایج را نیز در نظر داشته باشند صددرصد موفق می‌شوند. هیچ تئوری ثابت و غیرقابل تغییری نظیر قانون اعداد برنولی (Bernoullian numbers) و قانون بویل در مورد گازها (Bayle's Law of Gases) در این

زمینه وجود ندارد ولی استراتژیست‌های نظامی اگر اصول بازدارندگی زیر را مورد توجه قرار دهند، هیچگاه مرتکب خطاهای فاحش نمی‌شوند. (کالینز، ۱۳۸۱: ۱۸)

(۱) اصل هدف

هدف اصلی، جلوگیری از منازعه است ولی استراتژیست‌های بازدارنده قبل از آن که بتوانند با موفقیت بر مراکز ثقل مورد نظر متمرکز شوند باید اهداف سیاسی - نظامی را با دقت بیشتری بررسی نمایند؛ زیرا هر یک از مراکز ثقل به شیوه‌ی برخورد خاصی نیاز دارد. طرح‌هایی که برای جلوگیری از تجاوزات آشکار طراحی می‌شوند نقش چندانی در جلوگیری از عملیات غافلگیرکننده و درگیری‌های تدریجی ایفا نمی‌کنند. ضرورت توسعه‌ی چتر بازدارندگی به گونه‌ای که متحدان را نیز پوشش دهد و محدودیت‌های زمانی، مشکلات ویژه‌ای را به وجود می‌آورد. اینکه بازدارندگی چقدر سریع باید عملی شود و چه مدتی باید طول بکشد غالباً راهکار بهینه را تعیین می‌کند.

(۲) اصل اعتبار

بازدارندگی اصل اعتبار که هزینه‌های تجاوز را به شکل غیرمعقولی افزایش می‌دهد عموماً تنها زمانی قابل تحقق است که تشویقات و تنبیهات در نظر گرفته شده منطقی به نظر برسند. به بیان ساده‌تر، اگر کسی در یک مشاجره جزیی بگوید: «اگر از این نقطه رد شوی پایت را قلم می‌کنم»، ممکن است حرفش را نشنیده بگیری ولی اگر تهدید به تیراندازی کرد، بهتر است تامل کنی، مگر آن که بدانی که او دیوانه‌ای بیش نیست. اما اگر بگوید: «یک قدم دیگر بردار تا دماغت را پر از خون کنم»، شما باید به‌طور جدی از خودت بپرسی «آیا آنچه او می‌خواهد آنقدر مهم است که ارزش شکسته شدن بینی‌ام را داشته باشد؟» همچنین، اگر مخاطبین جسور به درست یا غلط استراتژی‌های بازدارنده را به‌صورت اغراق‌آمیزی ارایه نمایند باعث تزلزل این استراتژی‌ها می‌شوند. تلاش انگلیسی‌ها برای بازداشتن آرژانتین از اشغال جزایر فالکلند (Falklands Islands) در سال ۱۹۸۲ دقیقاً به این علت به شکست انجامید که مقامات سیاسی در بوئنوس آیرس [پایتخت آرژانتین] هیچ‌گاه باور نمی‌کردند که مارگارت تاچر (Margaret Thatcher) نخست‌وزیر وقت انگلیس به‌رغم تضمین‌های مکرری که به آنها داده است برای این زمین‌های بی‌آب و علف تن به جنگ دهد.

۳) اصل عدم قطعیت

اگر اصل اعتبار به هر دلیلی غیرقابل دسترس به نظر برسد، بازدارندگی براساس عدم قطعیت‌ها در واقع یک عقب‌نشینی محسوب می‌شود. استراتژی متقابل انهدام حتمی (Mutual Assured Destruction) آمریکا که در آن تصریح شده بود اگر نیروهای مسلح اتحاد شوروی حمله را آغاز کنند خود کاملاً منهدم می‌شوند می‌بایست مقامات مسکو را به تعجب واداشته باشد که آیا همتایان آنها در واشنگتن دی. سی. صرف‌نظر از هرگونه تحریکی واقعاً خطر انتحار ملی را به جان می‌خرند ولی به هر حال آنها نمی‌توانستند این مسئله را تجربه کنند. نیروهای مسلح (Force de Frappe) فرانسوی که به سلاح‌های اتمی مجهز بودند و از همتایان آمریکایی‌شان نیز بسیار ضعیف‌تر بودند، واکنش مشابهی را از خود نشان دادند.

۴) اصل درد

تنبیهات دردناک معمولاً اساس مقتضیات بازدارندگی را تشکیل می‌دهند. تهدیدات بی‌رحمانه نظیر خطراتی که با «توازن قوای استراتژیکی» هسته‌ای همراهند یک قطب را نشان می‌دهند که قطب دیگر را با فشارهای سیاسی، اقتصادی و روانی مواجه ساخته است. وعده‌های مبنی بر تنبیه شدید متجاوزان و در عین حال جلوگیری از دستیابی آنها به اهداف اصلی، گزینه‌های دیگری هستند که رهبران بی‌فکر دشمن را وامی‌دارند تا قبل از هر اقدام غیرمعمولی بار دیگر فکر کنند.

۵) اصل لذت

زبان بازی‌ها گاهی باعث می‌شوند که دشمنان از اقدامات ناخوشایند دست بکشند. یا سر عرفات در دسامبر ۱۹۸۸ بارها تروریسم را محکوم کرد و موجودیت اسرائیل را در قبال «مذاکرات مستقل» بین مقامات بلندپایه‌ی آمریکا و سازمان آزادبخش فلسطین (PLO) به رسمیت شناخت. واکنش شورشی‌ها به اصلاحاتی که اختلافات ایدئولوژیکی، فرهنگی، مذهبی، اقتصادی، یا اجتماعی را کاهش داده یا رفع می‌کند معمولاً مثبت است. تشویقات ممکن است راحت‌تر از تهدیدات و تنبیهات موجبات بازدارندگی کشورهای متحد، سایر کشورهای وابسته و کشورهای بی‌طرف را فراهم کنند. برای نمونه، چشم‌انداز پشتیبانی‌های بیشتر آمریکا، انورسادات رییس جمهور وقت مصر را ترغیب کرد تا در سال ۱۹۷۹ پیمان صلحی را با اسرائیل امضا کند.

۶) اصل آمادگی

در هر موقعیتی که تهدیدات خصمانه‌ای وجود دارد، صلح درگرو آمادگی دایمی است؛ زیرا هیچ عاملی به اندازه‌ی ضعیف بودن سیستم‌های حفاظتی موجب وسوسه‌ی فرصت‌طلبان نمی‌شود. سیستم‌های دفاعی مستحکم و توان مقابله به مثل معمولاً موجب کاهش مخاطرات می‌شوند در حالی که سیاست‌گذاران و کارگزاران بودجه که این موارد را به خوبی به یاد نمی‌آورند بارها قیمت گزافی را برای آن پرداخته‌اند. چریک‌های جنگنده‌ی باتان که تسلیحات و تجهیزات اندک و نیروهای بسیار زیادی داشتند و نیروی ویژه‌ی اسمیت (Task Force Smith) در کره (۱۹۵۰) که شبانه می‌جنگیدند زمان را به قیمت خون خود خریدند؛ زیرا عملیات بازدارندگی با شکست مواجه شده بود درست همان‌گونه که نیروهای مسلح دست‌پاچه آمریکا در آغاز چندین جنگ قبلی نیز به همین شکل عمل می‌کردند. این شکست به هیچ وجه تنها به آمریکا محدود نمی‌شد؛ زیرا سنگ قبر نظامیان در بسیاری دیگر از کشورها گواه خاموشی بر این ادعا بود.

۷) اصل عدم تحریک

اقتدار نظامی نیز که از نظر رقبا بسیار تحریک‌آمیز است درست همانند عدم آمادگی می‌تواند باعث خنثی‌شدن بازدارندگی شود. به همین دلیل، استراتژیست‌هایی که امیدوارند از این مخمصه‌رهایی یابند از بکارگیری نیروهای «معلق» و به عبارت دیگر نیروهایی که یا باید بجنگند یا منهدم شوند اجتناب می‌نمایند. آنها همچنین نوعی صفا‌آرایی را ترجیح می‌دهند که از تاکید بر سلاح‌های کشتار جمعی بکاهد و در عین حال برخی یا همه‌ی گزینه‌های بازدارندگی زیر را می‌پذیرند: یعنی پدافند به‌جای آفند؛ نیروهای احتیاط آماده به‌جای نیروهای فعال انبوه؛ و اعزام نیرو به نقاط دور دست به‌جای استقرار مقدم نیرو. البته ترکیب مناسب این گزینه‌ها نیز با توجه به شرایط، جای بحث بیشتری دارد.

۸) اصل احتیاط

رابرت مک نامارا (Robert Mc Namara) وزیر دفاع وقت آمریکا، استراتژی هسته‌ای این کشور را بر این فرض پایه‌ریزی کرد که «آمریکا به‌عنوان یک کشور کارآمد قرن بیستمی و یک اراده‌ی قوی، قدرت آشکار و آماده‌ای است که می‌تواند هر مهاجمی را متلاشی سازد و از توان هسته‌ای به‌عنوان عاملی بازدارنده برای مقابله به‌مثل در برابر حملات اتمی به نیروهای این کشور یا متحدانش استفاده نماید نه آن‌که صرفاً این توان را به منظور محدود کردن صدمات

وارده به نیروهای خودی استفاده نماید». در صورتی که او در این مورد درست هم گفته باشد اما موازنه‌ی بین دو طرف متخاصم کاملاً هم‌مطراز برای همیشه باقی نمی‌ماند، زیرا تقریباً همیشه یک طرف دیر یا زود بر دیگری غالب می‌شود. بنابراین، در اصل احتیاط توصیه می‌شود که برای کاهش تلفات و خسارات از سپرهای حفاظتی نظامی و سیستم‌های پدافند غیرنظامی استفاده شود و در صورتی که به‌رغم تمامی اقدامات به‌عمل آمده بازهم جنگ جای صلح را گرفت، دشمن بهای گزافی برای آن بپردازد.

۹) اصل تبلیغ

در صورتی که طرف بازدارنده، توانمندی‌ها و تصمیمات خود را برای طرف مقابل افشا نکند، نه ترس از تنبیه و نه شوق به تشویق هیچ‌کدام موثر واقع نخواهد شد. بنابراین، سیاستگذاران و استراتژیست‌ها باید بدانند که چه اطلاعاتی را برای چه کسانی ارسال کنند و این کار را چگونه و در چه زمانی انجام دهند. برای نمونه وزارت دفاع آمریکا در دهه‌ی ۱۹۸۰ در خصوص توانمندی‌های هواپیماهای رادارگریز (Stealth aircraft) تبلیغ می‌کرد که این هواپیماها می‌توانند بدون آنکه دیده شوند به حریم هوایی دشمن نفوذ کنند و سالم به پایگاه‌های خود مراجعت نمایند ولی از افشای جزئیات فناورانه‌ای که می‌توانست روند مشابه‌سازی این هواپیماهای بسیار پیشرفته را برای دشمن تسریع کند اجتناب می‌کرد.

پیام‌ها ممکن است به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم، شفاهی یا کتبی، رسمی یا غیررسمی واضح یا تلویحی، عمومی یا خصوصی، روشن یا مبهم، یک بار یا مکرر ارسال شوند. اظهارات رسمی مقامات ارشد در مقایسه با نظرات معمولی کارکنان معمولاً تاثیر بیشتری دارد. بحث و تبادل نظرهای عمومی در مقایسه با اظهارات خصوصی، زمینه‌ی بیشتری برای تشدید بازدارندگی دارند. مسلماً به نمایش گذاشتن اقتدار تسلیحاتی از گفتگو درباره‌ی آنها موثرتر است. (کالینز، ۱۳۸۱) تبلیغ با اقرار و خودنمایی مخلوط نشود؛ تبلیغ این است که شما آشکار کنی، معلوم کنی، علنی کنی توانائی‌هایت را و دشمن بداند این چنین امکانی داری والا اگر کاملاً مخفی باشد و دشمن نداند، تاثیر بازدارندگی نخواهد داشت. برای این‌که بفهمد شما می‌آیید رزمایش برگزار می‌کنید موشک‌ها را در رژه نشان می‌دهید دقت تیرش را در رزمایش نشان می‌دهید، اقرار هم صحیح نیست مثلاً اگر شما ۵۰۰۰ موشک دارید بگویید بگویید ۲۰۰۰۰۰ موشک دارید چیزی بگویید که معلوم باشد که یک چیز بی‌خود و بی‌ربطی است بعضی اقرارهایی که ما می‌کنیم اصل ماجرا را زیر سؤال می‌برد و یا ناشیانه و اقرارآمیز بگوییم اصل ماجرا را زیر سؤال می‌برد آمریکائی‌ها در بهترین شرایط و زمانی که هیچ عامل مزاحمی

نبوده به این نتیجه رسیده، آن را می‌گذارند این‌ور آن‌ور و ما هم می‌رویم و می‌خوانیم با آن ویژگی‌ها، در حالی که ممکن است هزاران عامل محدودکننده برای آن ویژگی‌ها و توانایی‌ها باشد. ولی اگر مسئول پدافند ما بگوید که ما سلاحی در اختیار داریم که اگر آنها مثلاً موشک زدند ما کاری می‌کنیم موشک‌هایشان برگردند بخورند به جایی که شلیک شده معلوم است که این دروغی است که سروته ندارد و این قدر ناشیانه است که طرف مقابل می‌خندد و می‌گویند دارند مردم خودشان را فریب می‌دهند که ممکن است کارهای واقعی ما را هم زیر سؤال ببرد. (افشردی، ۹۴/۳/۶، داعا)

(۱۰) اصل تضاد

اگر درگیری نظامی بتواند اعتماد به نفس نیروهای دشمن را تضعیف و روحیه‌ی نیروهای خودی را تقویت کند و در نتیجه از بروز جنگ در آینده جلوگیری نماید، در این صورت گاهی آغاز جنگ‌ها می‌تواند صلح را تضمین کند. هری اس ترومن (Harry S. Truman) رییس جمهور وقت آمریکا زمانی که پس از هجوم کمونیست‌ها به کره‌ی جنوبی در سال ۱۹۵۰ گزینه‌ی حمایت از این کشور را انتخاب کرد همین اصل را آشکارا در ذهن خود می‌پروراند. دفاع مقتدرانه از منافع پیش‌پا افتاده هرگاه بتواند این نکته را به طرف‌های متجاوز تفهیم کند که حمله به اهداف مهم یک کار احمقانه است، می‌تواند مصداق دیگری از اصل تضاد باشد و موقعیت‌های بازدارندگی بسیار زیادی را ایجاد کند. (کالینز، ۱۳۸۱: ۲۵) "الان که نگاه می‌کنیم می‌بینیم دفاعی که ملت ایران در برابر عراق کرد با اینکه هشت سال بطول کشید و خسارات زیادی به ما وارد کرد اما برای دوره طولانی مدتی صلح را برای ما تضمین کرد یعنی با آن سختی که ملت ما در جنگ تحمل کرد و شهادایی که دادیم ولی همه دنیا یک حساب خاصی باز کرده‌اند. مثلاً اگر به ایران حمله بکنیم با ما آنجوری می‌جنگند، یعنی نمونه‌ای از سرسختی را در یک جنگ کم‌هزینه ما نشان بدهیم که دشمن‌های مختلف برای مدت‌ها هوس جنگیدن با ما را نداشته باشند، هواپیمایی که از ما رفت در صنعا بشیند عربستان صعودی همه کار را کرد جزء این که بزند و اصرار داشت که نزند به خاطر این‌که اگر می‌زد قاعدتاً ما کاری می‌کردیم که وارد جنگ می‌شدیم و عربستان از این جنگ جان سالم به در نمی‌برده، به خاطر آن سابقه ما، فلذا هی خودداری می‌کرد که وارد جنگ نشود و خلبان پیام می‌داد و نزدیک می‌شد و با دست می‌گفت برگردید، اطراف را بمباران می‌کرد باند را می‌زد برج می‌زد که این نتواند بشیند ولی خود هواپیما را مراقب بود برایش اتفاقی نیافتد و سالم برگردد و از این نمونه‌ها زیاد داریم." (افشردی، ۹۴/۳/۶، داعا)

مفاهیم و نظریه‌های بازدارندگی

استراتژیست‌ها برای از بین بردن عوامل به‌وجود آورنده‌ی منازعه نظریه‌ها و طرح‌های مختلفی را ارائه می‌نمایند. تهدیدات، تعهدات و اقدامات ممکن است نقشی مستقل یا تکمیلی را ایفا کنند. گستره‌ی ابتکار تقریباً نامحدود است؛ زیرا تعداد روش‌های چندمنظوره بسیار کم است، برخی از آنها بحث برانگیزند و طرح‌هایی که با هدف جلوگیری از وقوع درگیری‌های تحریک‌آمیز، تروریسم و جنگ‌های فرمانشی (سایبرنتیک) شکل می‌گیرند نیز در بهترین شرایط ابتدایی محسوب می‌شوند. مندرجات جدول شماره ۱ عمدتاً واضح و روشن است ولی عملیات اعتمادسازی، صلح‌بانی، عملیات نمایشی، فریب، حضور نمایشی (tripwires)، مقابله به‌مثل و اقدامات ماجراجویانه ابعاد مختلفی دارد:

جدول شماره ۱ - روش‌های بازدارنده‌ی مرتبط با انگیزه منازعه

روش‌های بازدارنده	سازمان‌های جویی بی‌اساس	سازمان‌های جویی برنامه‌ریزی شده	جنگ‌های پیشگیرانه	خطاهای فاحش	منازعات تحریک‌آمیز
تهدیدات					
تلافی جویانه	*	*			
مقابله به‌مثل	*	*			
منازعه‌ی مستمر ^۱	*	*			
تشدید جنگ	*	*			
تعهدات					
تشویقات	*	*			
اصلاحات ^۲		*			
اقدامات					
دیپلماسی	*	*	*	*	*
اعتمادسازی			*	*	
مدیریت بحران	*	*	*	*	
صلح‌بانی	*	*			
نمایش نیرو ^۱	*	*			
عملیات نمایشی ^۲	*	*			
اقدامات ماجراجویانه ^۳	*	*			

۱ - بازدارندگی در خلال جنگ

۲ - شورش‌ها، نهضت‌های مقاومت، کودتاها

اعتمادسازی

عملیات‌های اعتمادسازی که نوعی کنترل تسلیحاتی محسوب می‌شوند مکمل بازدارندگی هستند. تبادل اطلاعات وجود «ارتباط تلفنی مستقیم» بین مقامات ارشد و سایر ارتباطات موجب افزایش امکان پیش‌بینی مشکلات و انجام اقدامات اصلاحی در شرایط بحرانی کوتاه مدت می‌شود. هشدار قبلی در مورد اجرای آزمایشات موشکی و مانورهای گسترده در مناطق حساس از دیگر مواردی است که معمولاً به صورت علنی اعلام می‌شود. انجام بازرسی‌های غیررسمی در محل به تایید پیمان‌های مختلفی که کمیت و کیفیت نیروهای نظامی رقیب را محدود می‌کند، کمک می‌نماید. مناطق ممنوعه و محدودیت‌هایی که بر روند تحقیق اثر می‌گذارند نیز می‌تواند اقدامات تهدیدآمیز احتمالی دشمن را محدود سازد. (کالینز، ۱۳۸۱: ۲۵)

محافظت از صلح‌بانی

در عملیات از صلح‌بانی که وظیفه‌ی اختصاصی سازمان ملل متحد است، نیروهای نظامی حافظ صلح [این سازمان] با رضایت هر دو طرف درگیر در بین آنها مستقر می‌شوند تا آتش‌بس موقت را اجرا کنند و یا از تخاصمات بیشتر جلوگیری نمایند. در ماموریت این نیروها، مواردی از قبیل وظایف، کمیت، ترکیب، جنگ‌افزار، انواع آرایش نظامی و وضعیت حقوقی تعیین می‌شود و پیش شرط‌های مختلفی وضع می‌گردد که معمولاً در یک محدوده‌ی زمانی خاص اجرا می‌شوند. در اموری نظیر دیپلماسی، مذاکرات، میانجی‌گری و داوری معمولاً دارا بودن مهارت‌های مختلف از اقتدار نظامی مهم‌تر است؛ زیرا در این امور، عملیات اجرایی نقش چندانی ایفا نمی‌کند و یا اصولاً نقشی ندارد. (کالینز، ۱۳۸۱: ۶۰)

سال‌هاست که نیروهای حافظ صلح، منازعات را در نقاط مختلف جهان مهار کرده‌اند؛ اما توان آنها برای این کار نیز محدود است. برای نمونه، هنگامی که شورشیان سیرالئون در ماه می ۲۰۰۰ با نقض آتش‌بس موجود، دیوانه‌وار حمله کرده، مردم بی‌گناه را قتل عام کردند و حدود پانصد نفر از نیروهای حافظ صلح سازمان ملل را به گروگان گرفتند، عملیات بازدارندگی به شکل فاجعه‌آمیزی شکست خورد.

۱ - نمایش نیروها، نیروهای کمکی

۲ - عملیات نمایشی و هشدار دهنده

۳ - مخاطره‌جویی و اقدامات ماجراجویانه

عملیات نمایشی

عملیات نمایشی، جدا و متمایز از نمایش‌های معمول یک ارتش، اثرات روانی خاصی را القا می‌کند که برای بازداشتن دشمن از شروع، تداوم، یا شدت بخشیدن به هر نوع منازعه‌ای طراحی شده است. عملیات نمایشی در اغلب موارد قابلیت‌های ویژه‌ای را به نمایش می‌گذارند که طرف بازدارنده در صورت امتناع طرف مقابل از توقف جنگ می‌تواند آنها را اعمال کند. دعوت از مقامات بلندپایه‌ی دشمن برای نظارت بر مانورهای نظامی که قابلیت‌های مهم‌ا طرف بازدارنده را نشان می‌دهد، پیام‌های بازدارنده‌ای را مستقیماً برای طرف مقابل ارسال می‌کند. زمانی، ژنرال الکساندر ام. هیگ، پسر (Alexander M. Haig, Jr)، فرمانده ارشد نیروهای متفقین در اروپا، دستور داده بود تا در طرح‌های موقت پیمان «ناتو» تصریح شود که در صورتی که کشورهای عضو «ورشو» به آلمان غربی حمله کنند باید با یک «اقدام هشداردهنده‌ی» اتمی خفیف با آنها مقابله شود. (همان). "پیام اصلی رزمایش، بازدارندگی است ما قدرت و توانایی مقابله با تهاجم احتمالی را داریم اگر وارد شدید ضربه سختی به شما خواهیم زد اگر وارد شدید. این اصل کار است یک موقع است شما می‌گویید که دفاع از منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز وظیفه کشورهای منطقه است و دشمن را آمریکا فرض می‌گیرید ما به بحرین، قطر، امارات، عربستان، و کویت می‌گوییم دوست. بعد می‌گوییم برای همسایگانمان پیام صلح و دوستی دارد و برای دشمنانمان پیام بازدارندگی و اگر بتوانیم خوب اینو نشان بدهیم و شفاف کنیم مثلاً در رزمایش‌مان مهمان دعوت کنیم و آن‌ها بیایند یا بگوییم منطقه یکم دریایی ما دارد رزمایش انجام می‌دهد شما هر کدام یک ناوگروه بیارید و مشارکت کنید آن موقع می‌شود یک رزمایش شش کشوری و یا هفت کشوری و دشمن گرفته می‌شود آمریکا، آن‌ها الان نمی‌آیند و می‌گویند دشمن اصلی ما ایران است این موقع‌ها پیام صلح دوستی شعاری است که نمی‌گیرد در ذهن شنونده شما تناقض ایجاد می‌شود." (افشردی ۹۴/۳/۶، ۱۵۰)

عملیات فریب یا اطلاعات کاذب

«سون تزو» تاکید می‌کند که «تمامی جنگ‌ها بر فریب استوار است». استراتژی‌های بازدارنده‌ای که برای پنهان کردن حقایق و نشر اکاذیب طراحی می‌شوند از این قاعده مستثنی نیستند. نقشه‌های فریب (scams) که معمولاً بر ابهامات می‌افزایند نیز عملیات بازدارندگی مبتنی بر عدم قطعیت را تقویت می‌نمایند. کسانی که حقیقت را بر پندارهای غلط بنا می‌کنند،

باورهای کاذب را رواج می‌دهند. هدف اصلی در هر مورد، غلط جلوه دادن قابلیت‌ها، مقاصد و یا هر دوی آنهاست به گونه‌ای که موجب بازدارندگی دشمن شود.

نیروهای دفاعی [آلمان] نازی که در تنگه‌ی پادوکاله (Pas de Calais) مستقر بودند برای مقابله با پیاده کردن نیروهای متفقین در منطقه‌ی نورماندی (Normandy) در ششم ژوئن ۱۹۴۴ بسیار دیر وارد عمل شدند؛ زیرا هیتلر نگران آن بود که لشکرهای زرهی [مستقر در آن سوی دریای مانش] به زودی حمله اصلی خود را از انگلستان به سوی فرانسه آغاز می‌کنند غافل از آن که این نیروها در واقع لشکرهای فریبنده‌ای هستند که به سلاح‌های کاذب مسلح شده‌اند. استراتژیست‌های شوروی در ماه اوت ۱۹۵۷ (دو ماه قبل از پرتاب اولین ماهواره‌های فضایی‌شان با نام اسپاتنیک (Sputnik) لافزنی‌هایی را آغاز کردند مبنی بر اینکه یک «موشک بالستیک قاره‌پیما با برد بسیار بلند» در اختیار دارند را آغاز کردند در حالی که ارتش آمریکا هرگز نمی‌تواند نمونه‌ی مشابه آن را تولید کند. این «نقطه ضعف موشکی» خطرناک که در طی انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۶۰ به موضوعی جدی تبدیل شد هیچ‌گاه آشکار نگردید اما به‌رغم برتری آشکار آمریکا در زمینه‌ی سلاح‌های اتمی قابل پرتاب از روی ناو، ادعاهای فریبنده برای تقویت قدرت بازدارندگی شوروی چندین سال دیگر همچنان ادامه داشت. (کالینز، ۱۳۸۱: ۵۳)

حضور نمایشی

منظور از اصطلاح حضور نمایشی (trip wire)، یک نیروی نظامی کاملاً صوری است که معمولاً در یک کشور متحد مستقر می‌شود و به‌عنوان حمایت آشکار از آن کشور محسوب می‌شود. در صورتی که دشمنی به کشور تحت‌الحمایه حمله کند کشور مستقر کننده نیروهای نمایشی به‌شدت به این حملات پاسخ می‌دهد. برای نمونه، استقرار یک لشکر منتخب از نیروی زمینی آمریکا بین سئول و منطقه‌ی غیرنظامی کره به‌رغم قابلیت‌های نسبتاً ضعیف این لشکر بر اعتبار بازدارندگی در این منطقه افزوده است؛ زیرا حضور این لشکر در سرتاسر یک منطقه با آمادگی نسبی حاکی از آن است که اگر کمونیست‌ها بار دیگر به کره‌ی جنوبی حمله کنند، آمریکا مصمم است تعهداتش را طبق پیمان مربوط انجام دهد. کرم‌لین و فیدل کاسترو از اوایل دهه‌ی ۱۹۶۰ تا دهه‌ی ۱۹۷۰ برای تقویت عملیات بازدارندگی مبتنی بر عدم قطعیت، از یک به اصطلاح «تیپ رزمی» شوروی در کوبا استفاده می‌کردند. کارتر رییس جمهور آمریکا در سال ۱۹۷۹ به‌طور علنی وجود این نیروی کوچک را «غیرقابل قبول» اعلام کرد ولی اقدامی برای

حذف آن انجام نداد. (همان) "ممکن است آمریکا یک پایگاه کوچکی در بحرین ایجاد کند و اما اگر به بحرین حمله شد آن پایگاه نمی تواند از بحرین دفاع کند ولی یگ نماد است، یعنی من اینجا هستم اگر زدید به سرم خورد من کل ارتش را می آورم" (افشردی، ۹۴/۳/۶، ۱۵)

مقابله به مثل

پس از آن که آمریکا و اتحاد شوروی در سال ۱۹۴۹، باشگاه اتمی (Atomic Club) را تاسیس کردند وحشت از مقابله به مثل به عنوان یکی از اصول بازدارندگی متقابل محسوب گردید. از سال ۱۹۱۸، هیچ یک از کشورهایی که توان مقابله به مثل بالایی برای جنگ های شیمیایی داشته اند به طور جدی در معرض حملات شیمیایی قرار نگرفته اند و این عمدتاً بدان علت بوده است که استفاده از ماسک ها و لباس های میکروبی موجب کاهش کارآیی عملیاتی [نیروهای طرف حمله کننده] می شود. همچنین، حفاظت جمعی از نیروهای نظامی و غیرنظامی کاری بس مشکل و در عین حال پرهزینه است و مخارج اقدامات ضروری برای پاکسازی از جمله پاکسازی رودخانه ها برای تامین آب شستشو نیز بسیار سنگین است. فرانکلین دی. روزولت (Franklin D. Roosevelt) رییس جمهور وقت آمریکا و وینستون چرچیل (Winston Churchill) نخست وزیر انگلیس، در آن زمان، آلمان نازی و ژاپن را تهدید کردند که در صورت به کارگیری سلاح های شیمیایی علیه متفقین، بلافاصله اقدام به مقابله به مثل خواهند کرد و با این کار توانستند حالت بازدارندگی را در طی جنگ جهانی دوم تقویت کنند.

پیامدهای غیرقابل تحمل ناشی از جنگ میکروبی نیز به شکل مشابهی از این نوع جنگ جلوگیری می کند، به شرط آن که طرفین درگیر نشان دهند که قابلیت های مورد نیاز یا مورد انتظار را دارند (آزمایشات انگلستان با استفاده از ویروس سیاه زخم (Canthrax) در سال ۱۹۴۴ موجب شد تا جزیره ی گروینارد (Gruinard) در اسکاتلند به مدت یک قرن خالی از سکنه بماند). احتمالات خود بازدارندگی نیز فراگیر است؛ زیرا تاثیرات غیرقابل پیش بینی جنگ های میکروبی ممکن است با بی رحمی دامن گیر استفاده کنندگان از این نوع سلاح ها شود. (کالینز، ۱۳۸۱: ۷۸)

اقدامات ماجراجویانه

«عقلانیت غیرمنطقی» وقتی موثر می شود که استراتژیست های دسیسه گر آگاهانه تلاش می کنند تا بازدارندگی را از طریق عدم قطعیت و با هشدار دادن عقوبتی که تنها دیوانگان

می‌توانند آن را اجرا کنند، تقویت نمایند. تعهدات صریح، پاسخ‌های واکنشی و سایر مفاهیم غیرمنطقی که ظاهراً گزینه‌های بسیار کمی و یا حتی هیچ گزینه‌ای را برای طرف‌های بازدارنده باقی نمی‌گذارند نیز وجود دارند. تاریخ اخیر که با اقدامات نامتعارف لکه‌دار شده است بیشترین معقولیت را برای استراتژی‌های نامعقول فراهم می‌آورد. تظاهر به شجاعت اگر با افراط و تفریط همراه نباشد ممکن است عدم قطعیت را تقویت کند ولی کسانی که زیاد لاف می‌زنند و یا اصلاً لاف نمی‌زنند، کمترین بهره را نصیب خود می‌کنند کشورهای که پذیرایی بیشترین مخاطرات هستند بدون توسل به جنگ به‌عنوان طرف پیروز در صحنه ظاهر می‌شوند ولی اگر طرفین درگیر به بازی‌های «ماجراجویانه‌ی» خطرناک دست بزنند و تا آنجا به «مخاطره‌جویی» ادامه دهند که با هم درگیر شوند، بازدارندگی محکوم به شکست است (کالینز، ۱۳۸۱: ۸۹)

استراتژی بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران

استراتژی بازدارندگی ایران در بعد از انقلاب اسلامی با تغییراتی نسبت به قبل همراه شد و اکنون استراتژی نظامی ایران براساس بازدارندگی دفاعی همه جانبه است. منظور از بازدارندگی همه جانبه، استفاده از بازدارندگی متقارن و غیر متقارن است. دلیل این امر نیز به اعتقاد بعضی تحلیل‌گران آن است که ماهیت تهدیداتی که ایران در محیط امنیتی پیرامونی خودش و در سطح بین‌المللی با آنها روبروست از هر دو طیف است؛ یعنی برخی از این تهدیدات سنتی متقارن است؛ مانند تهدیداتی که از طرف اسرائیل یا آمریکا وجود دارد. قسمت دیگری از این تهدیدها نیز تهدیدات نامتقارن از قبیل نفوذ گروه‌های تروریستی به مرزهای کشور و پشتیبانی برخی کشورها از این گروه‌ها و یا انجام پاره‌ای اقدامات دیگر که می‌تواند شکل یک نوع جنگ نامتقارن به خود گیرد. منظور از دفاعی در این استراتژی نیز این است که همان‌گونه که ایران بارها اعلام کرده است، جمهوری اسلامی ایران به دنبال تهاجم به هیچ کشوری نیست و عمده تسلیحاتی که نظام سیاسی ایران آنها را طراحی و آزمایش نموده و یا ساخته دارای ویژگی تدافعی بوده نه تهاجمی. (قهرمان‌پور، ۱۳۸۹)

بازدارندگی به معنای این نیست که شما الزاماً از تسلیحات استفاده نمایید؛ بلکه یکی از ابعاد مهم بازدارندگی جنبه روانی آن است. همین قدر که قابلیت‌های ایران در جهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد، آثار خودش را در نظام بین‌الملل می‌گذارد. (عسگرخانی، ۱۳۸۸) به اعتقاد برخی محققان با توجه به حضور قدرت‌های فرمانطقه‌ای به ویژه آمریکا در خاورمیانه و مجاور مرزهای ایران و نیز وجود اسرائیل متحد استراتژیک آن در منطقه، جمهوری اسلامی ایران

می‌بایست از سیستم‌های بازدارندگی دفاعی شبکه‌ای و غیرمستقیم منطقه‌ای استفاده کند؛ زیرا به لحاظ عدم تقارن استراتژیک مابین قدرت‌های مداخله‌گر مقابل و ایران سیستم بازدارندگی مستقیم و متقابل امکان دارد خطر ساز باشد. (قاسمی، ۱۳۹۸: ۱۵۲)

انقلاب اسلامی و مبارزه با استکبار

آخرین و در عین حال، مهم‌ترین چالشی که معرفت‌شناسی شرق‌شناسی را زیر سوال برده است، انقلاب اسلامی ایران به ویژه آموزه صدور آن می‌باشد. معرفت‌شناسی انقلاب اسلامی ایران بر این ایده استوار است که جهان به دو نیمه "مستضعف" و "مستکبر" یا حق و باطل تقسیم می‌شود و طبیعی است که در این تقسیم‌بندی اصالت با جانب حق و مستضعف است و نه باطل و مستکبر، بر این اساس درگام نخست، غرب مسیحی و استعماری (باطل و مستکبر) در برابر اصالت شرق اسلامی به ویژه نوع شیعی آن (حق و مستضعف) رنگ می‌بازد. انقلاب اسلامی با الگوی عملی‌ای که فراروی جهان معاصر قرار داده است به وضوح نشان داده است که تنها معیار اسلام شیعی است که مرز دو جبهه و جریان مستضعف و مستکبر را می‌تواند مشخص کند. درحقیقت؛ در این تقسیم‌بندی، جهان به دو مرز ایدئولوژی تقسیم شده است و به راحتی مرز حق می‌تواند تا درون باطل نفوذ کرده و آن را فتح نماید. آنچه بیش از پیش، این ادعا را اثبات کرده و شرق‌شناسی موجود را به چالش کشانده، نفوذ و رشد روزافزون اسلام در مرزهای غربی است که نه تنها معرفت‌شناسی شرق‌شناسی، بلکه معرفت‌شناسی جهانی شدن و به تعبیر دقیق‌تر، جهانی‌سازی را نیز به چالش می‌کشاند. (احمدی، ۱۳۹۷: ۲۶)

حمایت ایران از جنبش مردمی فلسطین و ضدیت با اسرائیل

از زمان پیروزی انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی (ره) همواره بر ضرورت دفاع از مردم مظلوم فلسطین تاکید داشته و آن را یک تکلیف دینی دانسته است. در واقع حمایت‌های ایران از لبنان، فلسطین و جنبش حماس را می‌بایست در راستای عملیاتی کردن اصول و مبانی انقلاب اسلامی دانست. امری که برخی از کشورهای عربی آن را به اشتباه به دخالت‌های توسعه‌طلبانه ایران تعبیر می‌کنند. در این راستا عربستان تلاش دارد با دخالت در مسئله حل و فصل بحران فلسطین، ایران را به چالش بکشاند و از قدرت و نفوذ آن بکاهد. (نادری‌نصب،

اهمیت ژئوپلتیک ایران

اهمیت ایران از نظر ژئوپلتیکی براساس سه موقعیت زیر است^۱:

- کشور ایران متصل به موقعیت خشکی آسیای میانه است.
 - به سبب دارا بودن سواحل طولانی در خلیج فارس و دریای عمان از موقعیت بحری برخوردار است.
 - به لحاظ در اختیار داشتن تنگه استراتژیک هرمز، دارای موقعیت گذرگاهی است. این تنگه از شاهرگ‌های حیاتی اقتصاد جهان است.
- در این باره کالینزگری می‌گوید:

«تنگه هرمز ممکن است مارا در جنگ زودرس گرفتار کند، در صورت وقوع، عوامل مختلف جغرافیا، انرژی، اقتصاد و امنیت، با هم می‌آیند و موقعیت حساس را بوجود می‌آورند.» موقعیت ترانزیتی که در شمال کشور بعد از فروپاشی شوروی بوجود آمد، بر اهمیت ژئوپلتیک ایران افزود، چرا که نزدیکترین و اقتصادی‌ترین و امن‌ترین مسیر ترانزیت کالا و انرژی ایران است.

به جز موارد اشاره شده بالا در رابطه با اهمیت ژئوپلتیک ایران بر اساس موارد زیر نیز این اهمیت خود را نشان می‌دهد:

• موقعیت: ارتباط دهنده سه قاره اروپا، آفریقا و آسیا است و نقش ارتباطی در استراتژی های بری و بحری را دارد.

• وسعت: ۱۶۴۸۱۹۵ کیلومتر مربع (شانزدهمین کشور جهان)

• توپوگرافی: همسایگی با قدرت‌های جهانی (روسیه، عثمانی، شوروی سابق)، شبکه آبهای دسترسی به دریاها و آزاد از طریق تنگه هرمز و مرزهای ساحلی با چندین کشور عربی، ناهمواری‌های مهم شامل رشته کوه‌های البرز و زاگرس به منظور موقعیت دفاعی برتر.

• شکل کشور: چهار ضلعی مسطح که قطر بزرگ آن ۲۲۱۰ کیلومتر و قطر کوچک آن ۱۴۰۰ کیلومتر است.

• جمعیت: حدود ۸۵ میلیون نفر، و برخوردار از جمعیت جوان. (شانزدهمین کشور جهان)

^۱ بررسی نقش فناوری در امنیت خلیج فارس و تهدیدات علیه ایران، مرکز مطالعات نیروی دریایی، ص ۷.

- منابع: ۱۳٪ منابع جهان که عمده‌ترین آن نفت و گاز می‌باشد.
- بافت سیاسی: از نظر عقیدتی تأثیر زیادی به کشورهای مسلمان منطقه دارد و ایدئولوژی حاکم بر کشور عامل حرکت جنبش‌های اسلامی است. (مرکز مطالعات نیروی دریایی)

عمق استراتژیک

اصطلاح «عمق استراتژیک» و به عبارت دیگر «عقبه استراتژیک» یا عمق حوزه ی نفوذ پس از جنگ جهانی دوم با ایجاد فضای جنگ سرد، به یکی از پرکارترین مباحث مطالعات استراتژیک تبدیل شده است. به صورت کلی مؤلفه های تشکیل دهنده ی عمق استراتژیک تلفیقی از نیروهای مردمی، ارزش ها، باورها و جغرافیای سیاسی می باشند؛ در این تعریف عمق راهبردی به ابزارهای سیاسی، ارزشی، انسانی و جغرافیایی یک ملت جهت صیانت از خود به همراه توانایی‌های یک دولت به منظور دستیابی به هدف‌های سیاست‌های بلند مدت داخلی و خارجی آن گفته می‌شود. (بصام، ۱۳۹۷: ۱۳۶) راهبرد عمق استراتژیک به لحاظ بعد و زمینه‌ی مورد بررسی آن؛ یعنی از نظر جغرافیای، نظامی، سیاسی و اقتصادی نیز دارای تعاریف مختلفی است. اما کلیت مفهومی آن یکسان می‌باشد. راهبرد عمق استراتژیک به صورت کلی عبارت است از: هر چیزی که، نقطه قوت برای کشوری و نقطه تهدید برای کشور رقیب محسوب شود و بتواند نقش بازدارندگی را برای کشور دارنده‌ی آن بازی کند. عمق استراتژیک از نظر جغرافیایی در داخل و قدرت تأثیرگذاری در محیط پیرامونی. (محمدی، ۱۳۸۷: ۱۲) به نظر یکی از اندیشمندان عمق ژرفای استراتژیک یا ژئوپلیتیک کشور عبارت است از «منطقه ای که آن کشور سیاست خارجی خود را با فضای جغرافیای سیاسی آن منطقه و با ملل منطقه‌ی مورد نظر در تعامل ژئوپلیتیک می‌بیند، منظور از این بحث تأثیرپذیری‌های استراتژیک و ژئوپلیتیک متقابل است» (مجتهدزاده، ۱۳۹۷: ۱۲۳). با این وصف در خصوص اهمیت آن نظرات متفاوتی وجود دارد که ما در این تحقیق با توجه به توضیحات فوق به اهمیت روزافزون آن در عصر حاضر اعتقاد داریم.

رویکرد خصمانه دولت‌های عربی به اصول و مبانی انقلاب اسلامی

از اصول و مبانی انقلاب اسلامی بنا به دلایلی، برداشت‌های نادرست رؤسای کشورهای عربی منطقه بویژه کشورهای حوزه خلیج فارس را بدنبال داشته است. عدم شناخت و بد فهمی دولت‌های عربی منطقه از اصول و مبانی انقلاب اسلامی از یک سو و ماهیت غیردموکراتیک و

محافظه کار این کشورها، موجب رویکرد تهاجمی و خصمانه نسبت به انقلاب اسلامی و سیاست خارجی منبعث از آن گردیده است. از جمله سیاست‌هایی که بر گرفته از اصول و مبانی انقلاب اسلامی می‌باشد و سیاست خارجی در راستای اجرایی کردن آن اتخاذ شده است می‌توان به تلاش‌ها در زمینه برقراری اتحاد اسلامی (امری که از آن تحت عنوان هلال شیعی یاد می‌شود) استکبار ستیزی مقابله با توسعه طلبی آمریکا در منطقه، حمایت از مسلمانان منطقه بویژه مردم فلسطین و لبنان، تلاش در جهت بازسازی عراق و برگرداندن ثبات به منطقه، و همین طور تلاش در جهت برطرف کردن دغدغه‌های امنیتی کشور اشاره کرد. در واقع ایران به دلیل معضل بی ثباتی منطقه، حضور گسترده آمریکا در سرتاسر مرزهای خود، نبود وحدت میان مسلمانان، و همین طور خطر اسرائیل، تلاش دارد حوزه امنیتی خود را یسط دهد و اصول و مبانی بر حق انقلاب اسلامی ایران را در منطقه دنبال کند امری که به اشتباه از سوی دولت‌های عرب منطقه توسعه طلبانه و تهاجمی انگاشته می‌شود. (بیات، ۱۳۹۹: صص ۷۶-۶۸)

یافته‌های پژوهش

بر اساس تحلیل و بررسی متن و مصاحبه‌های انجام شده، کدهایی استخراج شد. با در نظر گرفتن وجه تشابه و اشتراکات مفهومی کدها، مولفه‌های قدرت بازدارندگی به صورت جدول ذیل دسته‌بندی شدند. در فرایند استخراج و کدگذاری سعی شد تا عبارات و نکات مورد تاکید شرکت‌کنندگان مد نظر قرار گیرد. در جدول زیر به یافته‌های پژوهش اشاره شده است.

جدول (۳) یافته‌های پژوهش

قدرت بازدارندگی						
اصول بازدارندگی	روش‌های بازدارنده	عناصر نظریه بازدارندگی	ویژگی‌های نظریه بازدارندگی	ویژگی‌های بازدارندگی	علل ایجاد منازعه	اصول بازدارندگی
اصل هدف	تهدیدات	اعتمادسازی	شرایط عینی	قابلیت	اعتماد، شفافیت و همکاری	استیزه جویی بی‌اساس
اصل اعتبار	تلافی جویانه	مدیریت بحران	شرایط ذهنی	اعتبار	توان بسیج مردمی، توان نظامی بومی و عمق راهبردی با تکیه بر ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی	استیزه جویی برنامه‌ریزی شده
اصل عدم	مقابله	صلح بانی	شرایط خاص	ثبات	شبکه‌سازی و تقویت	جنگ‌های پیشگیر

رانه و پیشدستانه	جریان ائتلافی				به مثل	قطعیّت
خطاهای فاحش	انتقال پیام برای متقاعد سازی طرف مقابل (قدرت دیپلماسی یا بازدارندگی سیاسی)	ارتباط	مبادله‌ی اطلاعات	نمایش نیرو	منازعه‌ی مستمر	اصل درد
منازعات تحریک‌آمیز	اهمیت یافتن اقتصاد		عدم توسل به زور	عملیات نمایشی	تشدید جنگ	اصل لذت
	تقویت موازنه‌سازی و اتحادها		عقلانیت طرفین:	اقدامات ماجراجویانه	تعهدات	اصل آمادگی
	برقراری روابط دفاعی دو و چندجانبه و تقویت دیپلماسی دفاعی			قدرت موشک	تشویقات	اصل عدم تحریک
	شمولیت بازیگران غیر دولتی علاوه بر بازیگران دولتی			قدرت پهبادی	اصلاحات	اصل احتیاط
	انتقال تهدید در پرتو القای تصویری از یکسان بودن و همانندی امنیت خود و حریف				اقدامات	اصل تبلیغ
	کاهش محدودیت حقوقی با توجه به ماهیت غیرمادی بازدارندگی نرم				دیپلماسی	اصل تضاد

نتیجه‌گیری

بازدارندگی راهبردی است که طی آن یک قدرت، از تهدید به انتقام‌گیری، برای ممانعت از حمله دشمن استفاده می‌کند. و همچنین ایده بازدارندگی به اندازه خود جنگ قدمت دارد. در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال بودیم که مدیریت و ارتقاء قدرت بازدارندگی دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای چیست هر چند بازدارندگی به معنای این نیست که شما الزاماً از تسلیحات استفاده نمایید؛ بلکه یکی از ابعاد مهم بازدارندگی جنبه روانی آن است. همین قدر که قابلیت‌های ایران در جهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد، آثار خودش را در نظام بین‌الملل می‌گذارد، ولی با نگاهی اجمالی به خصومت دیرینه آمریکا و رژیم غاصب صهیونیستی با ملت ایران، روحیه استکبار ستیزی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و ایستادگی ملت ایران در مقابل استکبار جهانی، موقعیت بی نظیر ژئوپلیتیکی، آرمان‌های انقلاب اسلامی و

برداشت‌های نادرست روسای کشورهای عربی منطقه به ویژه کشورهای حوزه خلیج فارس از نفوذ جمهوری اسلامی ایران در قلب ملت‌های آزادی خواه جهان بلاخص مسلمانان منطقه خاورمیانه که با پروژه ایران هراسی آمریکا هم توأم است و همچنین علی رغم دفاعی بودن استراتژی بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران، ولی به علت ماهیت تهاجمی استراتژی قدرت‌های مقابل ایران به خصوص آمریکا و رژیم غاصب اسرائیل، ایران نیز جهت حفظ ارکان استراتژی بازدارندگی خود می‌بایست با اتکاء به توانمندی‌های داخلی و استفاده از ظرفیت‌های بیرونی به قدرت بازدارندگی خود افزوده تا ضمن اعتبار بخشیدن به بازدارندگی خود، دشمنان هم فکر حمله به ایران را از مخیله ی خود خارج نمایند.

امروزه با توجه به نوع تهدیدها دو نوع بازدارندگی وجود دارد: بازدارندگی متقارن و بازدارندگی نامتقارن. در بازدارندگی نامتقارن، موازنه وحشت اساس توازن خواهد بود و در آن از الگوها، روش‌ها و سخت‌افزارهای ناهمگون، ناهم جنس و متفاوت استفاده می‌شود در واقع برای ایجاد بازدارندگی در مقابل کشورهای منطقه‌ای و فرمانطقه نیاز به بازدارندگی متقارن و برای ایجاد بازدارندگی در مقابل تروریست‌های دولتی و غیردولتی که متأسفانه یا دسیسه کشورهای غربی وهم پیمانان منطقه ای آنها به منظور ضربه زدن به جمهوری اسلامی ایران روز به روز به تعداد آنها در منطقه افزوده می شود، نیاز به به بازدارندگی غیرمتقارن است. که خوشبختانه در جمهوری اسلامی ایران هردو بازدارندگی ایجاد شده است اما نیاز به تقویت دارد.

پیشنهادات

در پایان پیشنهادات ذیل جهت رفع پاره ای از مشکلات ارائه می گردد:

یگان های نظامی با تهدیدات نوین پیش روی جمهوری اسلامی ایران که شاید جنگ‌های شناختی و ترکیبی شده است شیوه های نوین بازدارندگی نوین را ارائه نمایند و پژوهشگران در ادامه تکمیل این مقاله می‌توانند بازدارندگی‌های موشکی و شهرک‌های زیرزمینی پژوهش نموده و اقدامات لازم را برای بازدارندگی پیشنهاد دهند.

منابع و مأخذ

- ازغندی، علی‌رضا؛ و روشندل، جلیل؛ مسائل نظامی و استراتژی معاصر، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۴، ص ۲۳۱
- ام‌الیوت، جفری؛ و رجینالد، رابرت؛ فرهنگ اصطلاحات سیاسی و استراتژیک، ترجمه‌ی میرحسین رئیس‌زاده، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۹۸، ص ۳۷۰.
- احمدی، محمد رضا(۱۳۹۷) استعمار فرانو مجموعه مقالات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- افشردی، محمد حسین ، کلاس درس صحنه جنگ، (اصول بازدارندگی) تاریخ ۱۳۹۴/ ۳ / ۶
- امیدوارنیا، محمدجواد؛ امنیت در قرن بیست و یکم، نشر دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران، ۱۳۹۱، ص ۴۴
- بصام، س.م.م. (۱۳۹۷) درآمدی بر عمق استراتژیک نظام جمهوری اسلامی، روزنامه رسالت، ص ۷.
- بیات، مصطفی (۱۳۹۹) ژئوپلیتیک شیعه و توهم هلال شیعی، هلال شیعی از واقعیت تا عمل، ماهنامه زمانه شماره ۹۲
- تهامی، سید مجتبی، (۱۳۹۴) امنیت ملی (جلد اول)، تهران، انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ارتش ج.ا.
- رحمانی، منصور؛ جزوه‌ی درس تجزیه و تحلیل سیاست خارجی، تهران، دانشکده‌ی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۰، ص ۷۶
- سلامی، حسین، ماهیت استراتژی نظامی، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۸۵
- عسگرخانی، ا. (۱۳۸۸). بازدارندگی بحری، سایت اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای: <http://www.khamenei>
- قاسمی، ف. (۱۳۹۸). الزامات تئوریک بازدارندگی منطقه ای جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه روابط خارجی، سال اول، شماره سوم، صص ۵۵-۸۳

قهرمان پور، جان.ام. (۱۳۹۰). استراتژی بزرگ (اصول و رویه ها) ترجمه ی کوروش بایندر، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه ؛ کالینز، جان؛ استراتژی بزرگ اصول و رویه‌ها، ترجمه‌ی کورش بایندر، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۸۱، ص ۱۴۲

کالینز، جان‌ام، استراتژی نظامی، عبدالحمید حیدری (مترجم)، تهران: دوره عالی جنگ سپاه پاسداران، ۱۳۹۱

کریمی، حمید، بازدارندگی همه جانبه (رساله دکتری)، تهران دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۸، بررسی نقش فناوری در امنیت خلیج فارس و تهدیدات علیه ایران - مرکز مطالعات نیروی دریائی

لطفیان، سعیده؛ استراتژی و روش‌های برنامه‌ریزی استراتژیک، تهران: موسسه‌ی چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۹۶

مشیرزاده، حمیرا، تئوری‌های جدید در روابط بین‌الملل، تهران: دانشکده‌ی علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۹۲

محمدی، غ. (۱۳۹۷). عمق استراتژیک جمهوری اسلامی ایران با نگاه به چشم انداز بیست ساله . روزنامه کیهان، ص ۱۲

نادری نصیف پرویز (۱۳۹۹)، چالش های روابط جمهوری اسلامی ایران و عربستان در منطقه ، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۰ شماره ۱

نقیب‌زاده، احمد؛ تحولات روابط بین‌الملل، تهران، قومس، ۱۳۹۹، صص ۱۳۱ تا ۱۵۵

Management and promotion of comprehensive defensive deterrent power of the Islamic Republic of Iran

Rashid Danesh, Reza Yekdest

Abstract

Deterrence is a strategy in which a power uses the threat of retaliation to prevent an enemy attack. Deterrence does not mean that you necessarily use weapons; rather, one of the important dimensions of deterrence is its managerial and psychological aspect. As much as Iran's capabilities are analyzed in the world, it leaves its effects in the international system, but this is not enough. Because the Islamic Republic of Iran needs high-level deterrence to advance the goals and ideals of the revolution, and it must have both types of deterrence, i.e. symmetric and asymmetric, according to regional and extra-regional threats and manage them. This research seeks to identify the dimensions and components of improving the comprehensive defense deterrent power of the Islamic Republic of Iran and its management, and tries to help improve the existing literature by presenting correct results. This study provides valuable insights regarding the mechanisms through which the desired performance of the country can be increased in the deterrence power of the Islamic Republic of Iran. Therefore, this research is practical in terms of its purpose, and based on the research question, it was conducted with a qualitative approach and phenomenological method.

Keywords: Deterrence, principles of deterrence, power enhancement, defense management